

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Матеріали

**54-ї науково-методичної конференції
викладачів і аспірантів**

**«ВИЩА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ
ВИКЛИКІВ»**

**22-23 лютого 2023 року
м. Полтава**

УДК 378(082)

B55

Редакційна колегія:

Дорошенко Андрій, начальник навчального відділу, к.е.н., доцент

Колесніченко Ірина, методист II категорії навчального відділу

Бурлака Олена, методист навчального відділу

Браславець Тетяна, керівник виробничої практики навчального відділу

Ком'ютерний набір – автори тез

Відповідальність за правильність наведених статистичних даних, фактів та посилань на інформаційні джерела несуть автори тез

Матеріали 54-ї науково-методичної конференції викладачів і аспірантів «Вища освіта в контексті глобальних викликів». м. Полтава: ПДАУ, 2023. – 202 с.

здобувачів, який відбивав вкрай негативний вплив багатокомпонентного стресу на успішність навчання в цілому, фізичне і психологічне самопочуття здобувачів. Студенти з низьким ступенем опору стресу демонстрували високу ступінь стресового навантаження, отже відносяться до групи ризику розвитку психосоматичних розладів та розладів адаптації, потребують психологічного супроводу задля оптимізації психологічних ресурсів особистості успішно справлятися зі станом стресу, мінімізації його негативного впливу, формування стійких способів захисної поведінки та подолання цього стану.

Вважаю, що в умовах воєнного стану, дистанційного навчання та стресових чинників саме викладач повинен більше уваги приділяти спілкуванню із здобувачами вищої освіти, звертати увагу на їх психічний стан, уточнювати можливості підготовки до занять, проводити додаткові консультації за умови, якщо здобувач не мав можливості приймати участь у навчальному процесі з всією групою. І тут незамінним є процес цифровізації, який не стоїть на місці. Успіхів усім нам та перемог!

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 25.01.2023).
2. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://surl.li/essia> (дата звернення: 25.01.2023).
3. Сергій Шкарлет: Всім закладам освіти рекомендовано припинити освітній процес та оголосити канікули на два тижні. URL: <http://surl.li/essid> (дата звернення: 25.01.2023).
4. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 25.01.2023).
5. Васильєва Г.Ю. Особливості адаптації студентів до дистанційного навчання в умовах війни. *Парадигма вищої освіти в умовах війни та глобальних викликів XXI століття* : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. URL: http://194.54.162.203/bitstream/123456789/3267/1/advanced_training_OSUIA_%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D1%8C_2022.pdf.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ОБЛІКОВИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ І ЗАГРОЗ

Канцедал Наталія, к.е.н., доцент,

Лега Ольга, к.е.н., доцент

Психологічним змінам поведінки людей під час війни присвячено чимало наукових праць, актуальність яких наразі невпинно зростає [1]. Дане питання потребує посиленої уваги державних інституцій, пошуку нових рішень та висвітлення у публічному просторі [2].

Класичний підхід до розуміння циклу змін настрою (оптимізм→натхнення→збудження→ейфорія→тривога→заперечення→страх→депресія→паніка→капітуляція→відчай→віра→надія→оптимізм),

покладений в основу експериментального дослідження поведінки студентської групи, дає можливість зрозуміти всю складність психологічного процесу навчання в умовах невизначеності і загроз.

Якщо припустити, що навчальна група складається з 13 осіб, кожен з яких перебуває на окремії, відмінній від іншої стадії, то можна зробити висновок, що поведінкові аспекти взаємодії учасників такої групи в поза аудиторний час створюють ефект, протилежний мотивації до навчання. Даний висновок зроблений на основі математичного підходу із застосуванням формули комбінування, яка дозволяє знайти кількість можливих комбінацій елементів вибірки з великого набору даних. У прикладі, що розглядається, комбінація – це кількість способів отримати r елементів із n об'єктів набору даних (13 стадій психологічного циклу, 13 осіб), що в результаті дає 20058300 комбінацій.

Припустимо, що на момент початку проведення заняття викладач знаходиться на стадії натхнення, а присутність здобувачів на занятті – 100 %. Тож, зважаючи на вихідні умови, мінімальна кількість комбінацій взаємодії викладача з кожним учасником групи – 13. Тобто, в умовах невизначеності і загроз при абсолютній успішності 100% викладачу щоразу під час проведення заняття необхідно оцінювати психологічний клімат своєї аудиторії та з огляду на це, коригувати усталену методику викладання одночасно в двох напрямках: збереження психологічного здоров'я та підсилення мотиваційного інтересу учасників групи до навчання. Дане припущення частково підтверджується результатами проведеного анкетування здобувачів факультету обліку та фінансів за ОПП Облік і оподаткування.

В опитуванні взяли участь 63 здобувачі 2-4 курсів СВО Бакалавр та 42 здобувачі 1-2 курсів СВО Магістр. В результаті опитування 60 здобувачів СВО Бакалавр (95%) та 40 здобувачів СВО Магістр (95 %) підтвердили, що відчують коливання психологічного стану, спричинені фактором війни. Анкета включала 3 питання, зокрема щодо самооцінки здобувачем співвідношення психологічного стану з навчальною мотивацією в динаміці двох навчальних років (показник П1, що оцінювався за 100-бальною шкалою – від найнижчого до найвищого). Анкетування було відкритим, що дало можливість порівняти одержані дані з результативними навчальними показниками респондентів. В табл. 1 представлені усереднені дані щодо самооцінки навчальної мотивації здобувачами (П1) та середній бал успішності опитуваних здобувачів (за 100-бальною шкалою) за результатами складання літньої сесії 2020-2021 н.р. та зимової сесії 2021-2022 н.р. (П2).

Таблиця 1

Вплив фактору війни на результативність показників навчання здобувачів за ОПП Облік і оподаткування у 2020-2021 та 2021-2022 н.р.

Показник	Здобувачі СВО Бакалавр		Відхилення (+, -)		Здобувачі СВО Магістр		Відхилення (+, -)	
	2020-2021 н.р.	2021-2022 н.р.	Абсолютне	відносне, %	2020-2021 н.р.	2021-2022 н.р.	Абсолютне	відносне, %
П1	67	43	-24	-35	52	41	-11	-21
П2	86	80	-6	-7	80	77	-3	-4

Представлені в табл. 1 дані свідчать, що за досліджуваний період відбулося зниження мотиваційного інтересу до навчання у здобувачів СВО бакалавра на 35% – за результатами самооцінювання та на 7% – за показниками фактичної успішності; у здобувачів СВО магістра на 21% та на 4% відповідно.

До найбільш демотивуючих факторів здобувачі відносять раптове припинення заняття (повітряна тривога, вимкнення світла) та незрозумілість методики виконання невіршених завдань у поза аудиторний час.

Тож, в умовах війни питання методики викладання набуває нового значення, коли базові (традиційні) способи її реалізації потребують урахування психоемоційного стану усіх учасників освітнього процесу.

Варіанти коригування методики викладання напряду залежать від наступних умов: формат навчання (аудиторний чи онлайн); локація учасників навчального процесу (централізована чи вибіркова), наявність та налагодженість каналів зв'язку для обміну інформацією (навчально-методичною зі сторони викладача та звітною – зі сторони здобувача).

В усіх випадках в першу чергу, необхідно дотримуватися правил безпечної поведінки. Приміром, для здобувачів вищої освіти, що вивчають освітні компоненти кафедри обліку і оподаткування, при онлайн форматі в доступній та лаконічній формі на платформі Moodle доведені основні правила безпеки, в тому числі й поведінки під час повітряної тривоги. При настанні вищевказаної обставини для досягнення очікуваного навчального ефекту викладачу доцільно залишити коментар щодо обсягу тієї частини аудиторного завдання, яке повинен виконати здобувач самостійно. Тобто, компенсація аудиторної роботи відбувається за рахунок збільшення обсягу самостійної роботи на здобувача та організаційно-методичної роботи – на викладача.

Якщо повернутися до вихідної умови прикладу, що розглядається (викладач знаходиться на стадії натхнення, його знання і емоції гармонійно спрямовані на вирішення якоїсь конкретної задачі), то це значно спрощує пошук і реалізацію більш ефективної, мотивуючої методики викладання. При викладанні облікових дисциплін для підвищення навчальної мотивації здобувачів використовуються наступні психологічні прийоми: 1) метод «виходу із зони комфорту» (дозволяє подивитися по-новому на ситуацію і побачити інші можливості); 2) метод «когнітивного дисонансу» (дає можливість подивитися на ситуацію з позитивного боку та вирішити поставлене завдання); 3) метод «спілкування з успішними людьми» (дозволяє перейняти досвід позитивного мислення і активних дій).

До основних засобів реалізації таких прийомів слід віднести: 1) впровадження завдань креативно-квестового типу й надання можливості віддаленого доступу до професійних періодичних видань (газета «Все про бухгалтерський облік», інтернет-видання I-Factor), що дозволяє не лише вирішити поставлене завдання, а й здобути новітні знання, згенерувати нові ідеї; 2) використання скринкастів – коротких відеопояснень методики виконання завдань; 3) залучення стейкхолдерів до проведення занять.

Насамкінець варто зауважити, що ідеалізований у даному випадку психоемоційний стан викладача не є повсякденною реальністю. Як і будь хто, викладачі піддаються емоційним коливанням, оскільки знаходяться в тих же

умовах, що й здобувачі, а самостійне опанування технологій розвитку емоційної саморегуляції властиве не кожному.

В умовах обмеженості ресурсів, ризиків і загроз найбільш демотивуючим фактором у роботі викладача є багатозадачність, за якої в пріоритет виносяться трудомісткі й затратні по часу завдання, відсуваючи питання методики викладання на другий план. Це потребує напрацювання комплексного підходу зі сторони Міністерства освіти і науки та менеджменту закладів вищої освіти щодо урахування всіх видів робіт, виконуваних науково-педагогічними працівниками, їх нормування у співвідношенні до робочого часу, а також розробки і впровадження системи психосоціальної підтримки та збереження психічного здоров'я педагогів.

Список використаних джерел:

1. Романовська, Д. Д. (2022). Розвиток емоційної саморегуляції педагогів України під час війни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*, (3), 76-79. <http://surl.li/essip>

2. Контроль емоційного стану під час війни [Електронний ресурс] : Міністерство освіти і науки України. URL: <http://surl.li/essiu>

УДОСКОНАЛЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ОНЛАЙН-ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Рудич Алла, к.е.н., доцент;

Тютюнник Юрій, к.е.н., доцент

Реалії сьогодення змусили освіту в Україні вирішувати питання про організацію екстреного онлайн-навчання. Варто зазначити, що це не вперший виклик сучасності, який став достатньо серйозним випробуванням на всіх рівнях освіти. Практичний досвід дистанційного навчання в 2020 році під час пандемії вірусу Covid-19, дозволив оперативно відреагувати на ситуацію та мобілізувати ресурси для підвищення адаптивності навчання з метою стабілізації освітнього процесу.

У Законі «Про освіту» дистанційна освіта трактується як «індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається переважно за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього середовища» [1]. Тобто, «дистанційна освіта – це розгалужена система передачі знань на відстані за допомогою різних засобів і технологій» [2]. Отже, виходячи з трактувань законів України, стає зрозумілим що обов'язковою умовою дистанційної освіти є використання комп'ютерних технологій та можливостей глобальної мережі. Термін «онлайн-освіта» визначається «як форма освітнього процесу, що передбачає віддаленість викладача і здобувача та поєднання роботи з обов'язковим використанням онлайн-технологій» [3]. Загалом, перевагою онлайн-освіти є створення можливостей для отримання знань без часових та географічних обмежень, тому термін «онлайн-освіта» є аналогічним терміну «дистанційна освіта».

Введений воєнний стан в Україні з 24 лютого 2022 року унеможливив очний освітній процес, тому дистанційне навчання стало єдиною доступною формою в системі освіти. Сьогодні онлайн-освіта здійснюється в синхронному та асинхронному режимах із використанням електронних освітніх платформ